

Med lik i lasten

Bokanmeldelse

av Evy Frantzen

Halvor Fjermeros

Med lik i lasten. Operasjon Asfalt

– de sovjetiske massegravenes skjebne i Norge

Oslo: Scandinavian Academic Press 2013

I 1951 ble det iverksatt en stor oppgraving og flytting av mange tusen sovjetiske krigsfangelevninger som lå begravd langs norskekysten, de fleste i Nord-Norge. Sovjetiske krigsfanger som hadde sultet, froset og hatt de største lidelser i de tyske fangearbeidsleirene, døde i tusentall, og de ble liggende der de lå gravlagt ved krigens slutt. Enkelte steder lager de sovjetiske soldatene minnesmerker over sine døde kamerater etter befrielsen av Norge, andre steder var det lokalbefolkningen som stod for minnesmerkene. Flere steder i nord fikk krigsfangene kontakt med lokalbefolkningen, det er utallige beretninger om det. Etter krigen var det for mange nordmenn naturlig å hedre de døde sovjetiske krigsfangene, gjøre den ære på dem som befolkningen ikke fikk lov til under tysk okkupasjon. Denne

æren ble gitt i form av minnesmerker på deres gravsteder.

Halvor Fjermeros har skrevet en meget etterlengtet og vel dokumentert bok om hva som skjedde med disse gravene i den kalde krigens ånd. Om fortidelse, hemmeligholdelse og den norske stats skam. Sommeren 1951 ble plutselig en hasteplan for krigsgravene vedtatt. Den ble døpt «Operasjon Asfalt» og tok mål av seg til å grave opp og flytte rundt 8000 krigsfangelik i løpet av noen hektiske høstmåneder. Likene skulle fraktes til en egen kirkegård på øya Tjøstra i Nordland. Norge var blitt med i NATO, Sovjet var fiende og sovjetere skulle ikke ha kirkegårder i hele Nord-Norge å oppsøke som påskudd for spionasje. Et ytterligere problem var at det var så mange kommunister i Nord, situasjonen kunne bli uhandterlig. Slik så regjeringen det.

Minnesmerket over de sovjetiske krigsfangene som er begravet på kirkegården i Mo i Rana.